

Савчук О. Г., ст. преподаватель

Пер.-Хм. гос. пед. ун-т имени Григория Сковороды, Переяслав-Хмельницкий

Статья посвящена актуальным приемам интенсификации процесса обучения иноязычной письменной речи. Рассмотрен кластерный принцип построения письменного сообщения, основу которого составляет использование опорных диаграмм. Определяется их роль в процессе формирования идей в сознании студента, а также их место в овладении композиционно-логическими структурами, необходимыми для продуцирования связанного письменного сообщения путем усвоения социокультурного компонента общения, что увеличивает готовность студентов к взаимодействию в современном культурном мире.

Ключевые слова: креативность, кластерование, опорные диаграммы, письменная речь, навыки

O.H. Savchuk, senior lecturer

Pereyaslav-Khmelnysky Hryhorii Skovoroda state pedagogical university, Pereyaslav-Khmelnysky

SOCIOCULTURAL ASPECT OF CREATIVE WRITING DEVELOPMENT

The article focuses on effective techniques that intensify the process of teaching writing. It explores a clustering strategy of composing a written message which is based on the use of supporting diagrams. It also determines the role of this technique in idea building and the way it assists in acquiring compositional and logical structures necessary for producing a written message. Sociocultural aspect of communication, involved in this process, increases students' ability to interact in the contemporary multicultural world.

Key words: creativity, clustering, supporting diagrams, writing, skills.

УДК 378.635.015.31:81

Л. М. Голіченко, кандидат філологічних наук, доцент
Національна академія Служби безпеки України, Київ

ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

У статті на основі культурологічного підходу проаналізовано стилістичну українськомовну компетенцію майбутніх військовослужбовців. Досліджено стилістичні культурні норми, що формують українськомовну компетенцію майбутніх військовослужбовців. Доведено, що українськомовна компетенція майбутніх військовослужбовців – важлива складова їх професійної підготовки.

© Л. М. Голіченко, 2014

Ключові слова: стилістична українськомовна компетенція, культурологічний підхід, культурні норми, мовні одиниці.

Важливою складовою системи вищої військової освіти на сьогодні є підготовка українськомовного фахівця, здатного продукувати знання, уміння, навички зі спеціальних дисциплін державною мовою як в усній, так і писемній формах. Майбутні військовослужбовці як представники українськомовної державної еліти повинні бути взірцями мовної поведінки під час виконання службових обов'язків, а також володіти культурою мови в усіх сферах суспільної діяльності.

Сучасний стан розвитку Збройних сил України та реалії XXI ст. вимагають якісно нових підходів до підготовки військовослужбовців, особливо офіцерського складу, створення і впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальний процес вищих військових навчальних закладів, які могли б сприяти забезпеченню ефективного розв'язання завдань їх підготовки, зокрема формування українськомовної професійної компетенції сучасного фахівця. Українськомовна освіта має забезпечити формування й розвиток комунікативної професійно орієнтованої компетенції особистості, дати їй змогу активно реалізувати свій творчий потенціал для потреб країни.

У наукових працях питання комунікативної підготовки фахівців досліджували Н. Берестецька, О. Мисечко, В. Назаренко, Е. Суслін, О. Щеголева (офіцери прикордонної служби), Р. Гришкова (студенти нефілологічних спеціальностей), М. Коваль (майбутні офіцери пожежної охорони), С. Козак (майбутні фахівці морського флоту), Н. Назаренко (майбутні документознавці), О. Павленко (майбутні фахівці митної служби), І. Радомський (майбутні офіцери МВС України) та ін. Однак наразі залишаються актуальними проблеми формування в майбутніх військовослужбовців українськомовної компетенції, зокрема стилістичної, на основі культурологічного підходу.

Метою статті є окреслення стилістичних особливостей професійного мовлення майбутніх військовослужбовців на основі культурологічного підходу відповідно до норм сучасної української літературної мови та формування на цій основі стилістичної компетенції як складової підготовки фахівця сучасної військової еліти.

Культурологічний підхід ґрунтується на вченні про цінності та посідає провідне місце в дослідженні проблем гуманітарного знання. На сьогодні є актуальним питання формування культури сучасного фахівця, в якій поєднують високий професіоналізм, інтелігентність, високий рівень культурної освіченості, творчий підхід до виконання своєї діяльності. У законі України “Про вищу освіту” в основних вимогах до змісту освіти підкреслено, що вона повинна забезпечити “інтеграцію особистості в системі світових і національних культур” [1: 21].

Важливим чинником культурологічного підходу є єдність загальнолюдського, національного й особистісно-культурного. В. Розін у своїх працях зазначає, що освічена людина – це не тільки фахівець і не тільки особистість, а саме людина культурна і підготовлена до життя, до змін способу життя, своїх уявлень, світоглядів, світовідчуття; освічена людина є культурною в тому сенсі, що приймає та розуміє інші культурні позиції. Теоретичне осмислення закономірного характеру взаємозв'язку освіти й культури, їх ізоморфної тотожності дозволяє висунути гіпотезу про перспективність і продуктивність використання *культурологічного підходу* як концептуальної основи модернізації змісту освіти [2: 46].

Формувати українськомовну стилістичну компетенцію у вищій військовій школі необхідно в першу чергу під час вивчення навчальних дисциплін філологічного циклу. Кожна тема змістового модуля повинна передбачати культурологічний напрям підготовки фахівця. Культурологічний підхід – це системна організація навчально-виховного процесу українськомовними засобами, що передбачає формування в особистості духовних цінностей, усвідомленого ставлення до державної мови, виховання діяльного, справжнього патріотизму, вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування.

Культурологічний підхід ґрунтується на нормах культури. Селіванова Л. визначає поняття “культурні норми” як конвенційні регулятивні механізми поведінки людини й людського співіснування у складі певних угруповань (етносу, соціальної, локальної групи), які впливають на різні форми їхньої життєдіяльності [3: 274]. До культурних норм належать: традиції (стійкі форми раціональної поведінки у певних ситуаціях, багаторазово перевірені на практиці), звичаї (прийняті у групі зразки дій, правила поведінки), обряди (узвичаєні процедури поведінки, які супроводжують важливі моменти людського життя), закони (система обов’язкових норм поведінки, санкціонована й контрольована державою), вдача (моральні оцінки й заборони). Дослідниця зазначає, що “культурномовна компетенція – здатність носіїв певної етнічної культури й мови впізнавати в мовних одиницях і мовленнєвих продуктах культурно значимі установки, ціннісні орієнтири, культурні коди й можливість їхньої переінтерпретації, а також організувати свою комунікативну поведінку й текстопородження згідно з цими культурними нормами [3: 274]. В. Жайворонок зосереджує увагу на тому, що мовний феномен продуктивно вивчати у плані його реалізації в мовленні (усному та писемному), з огляду на реалізаторів – мовленнєву особистість і колектив мовців [4: 7]. Отже, мовні одиниці в процесі їхнього вивчення розглядаємо як з погляду лінгвоцентризму, тобто коли в центрі уваги перебуває те чи те мовне явище як елемент системи, так і з погляду антропоцентризму, коли мовні одиниці вивчаємо як творчий продукт їхнього носія, етносоціуму, що породив мовний феномен як ключовий елемент мовної культури.

Професійна українськомовна компетенція майбутнього військовослужбовця передбачає досконале володіння літературними нормами мовної системи, зокрема стилістичними, і на цій основі – формування стилістичної фахової компетенції.

Л. Мацько зазначає, що стилістична норма діє в межах літературної, але передбачає не лише правильність мовлення, а й доцільність і довершеність його відповідно до комунікативних завдань, умов, ситуації спілкування, відображає авторські уподобання. Їх науковці диференціюють на два підвиди:

1. *Стилістичні норми мови* – це стилістичний арсенал словника; кодифіковані сукупності (ряди) мовних засобів, які характеризуються певною частотністю щодо різних стилів і мають потенційне стилістичне значення, відповідне функціональному стилю.

2. *Стилістичні норми мовлення* – мовленнєві засоби зі стилістичним значенням і прийоми їх організації, які формують мовленнєву системність стилю і встановлюють її межі [5: 23].

Володіння стилістичними нормами – основа сформованої *стилістичної компетенції фахівця*, яку визначаємо як здатність комуніканта регламентовано використовувати у певних типах мовлення (стилях, підстилях, жанрах) закладені в мові стилістичні можливості мовних засобів.

Формування українськомовної стилістичної компетенції майбутнього військовослужбовця повинне передбачати реалізацію культурологічного підходу під час освітньої діяльності. Адже виховання через предмет – аксіома, необхідна для впровадження в навчально-виховний процес. Виховання засобом рідного слова – основа для формування соціально свідомого громадянина, патріота Української держави, гідного захисника національних інтересів нашої держави. У Статутах бойової служби військ зазначено: “*Військовослужбовець особисто відповідає за захист і недоторканність держави. Він повинен дотримуватися Конституції і законів України та Військової присяги; бути дисциплінованим, чесним, хоробрим, дорожити честю і славою Збройних Сил, своєї військової частини і гідністю свого військового звання*” [6: 1].

Стилістична компетенція військового ґрунтується на нормативному вживанні в офіційно-діловому стилі властивих йому мовних засобів. У правовій сфері спілкування необхідно вживати усталені терміни, терміносполуки, звороти мови, що ввійшли в офіційно-діловий стиль і характеризують стандартні ситуації в праві. У правовому тексті важливо забезпечити однозначне використання юридичних термінів, а отже, кожне правове поняття повинно співвідноситися тільки з одним правовим терміном, а кожен термін – з одним поняттям (*представницька демократія, консультаційний референдум, мажоритарна виборча система, суб’єкти виборчого процесу* та ін.). Фахівець не повинен використовувати в тексті документів іншомовних слів, що мають відповідники в українській мові (*адекватний – відповідний, одіозний – небажаний, екстраординарний – винятковий, незвичайний, конто – рахунок, екстрений – терміновий, окупація – загарбання* та ін.).

Отже, майбутній військовослужбовець повинен досконало знати та володіти всіма стилістичними нормами як в офіційно-діловій сфері, так і в соціально-побутовій. Стилістична компетенція військовослужбовця полягає в оволодінні стилістичними засобами сучасної української літературної мови, вмінням користуватися ними у професійній та повсякденній сферах. Професійна українськомовна стилістична компетенція є показником сформованості системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності військовослужбовця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доктрина розвитку освіти // Офіційний вісник України: Щотижневий збірник актів законодавства. – № 16. – 2002. – С.11– 24.
2. Розин В. М. Философия образования: предмет, концепции, основные темы и направления изучения // Философия образования для XXI века. – М., 1992. – 198 с.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : [термінологічна енциклопедія] / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
4. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Віталій Жайворонок – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
5. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : [навч. посіб.] / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 360 с.
6. Статут бойової служби військ внутрішньої та конвойної охорони. – К. : Головне управління внутрішніх військ МВС України, 1994. – 284 с.

Стаття надійшла до редакції 13.08.14

Л. Голиченко, кандидат филологических наук, доцент
Национальная академия Службы безопасности Украины, Киев

ФОРМИРОВАНИЕ СТИЛИСТИЧЕСКОЙ УКРАИНСКОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ: КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДХОД

В статье на основе культурологического подхода проанализировано стилистическую компетенцию будущих военнослужащих. Исследованы стилистические культурные нормы, формирующие украинскоязычную компетенцию будущих военнослужащих. Доказано, что украинскоязычная компетенция будущих военнослужащих – важная составляющая их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: стилистическая украинскоязычная компетенция, культурологический подход, культурные нормы, языковые единицы.

Golichenko L., PhD. Security
Service of Ukraine national academy, Kyiv

FORMING OF UKRAINIAN STYLISTIC COMPETENCE OF FUTURE MILITARY MEN: CULTUROLOGICAL APPROACH

On the basis of culturological approach the Ukrainian stylistic competence of future military men is analysed. Stylistic cultural norms that form the Ukrainian competence of future military men are investigated. The Ukrainian competence of future military men is proved to be an important constituent of their professional training.

Key words: Ukrainian stylistic competence, culturological approach, cultural norms, language units.